

11.04 Πνευματικά παιχνίδια

Στο μάθημα αυτό θα μιλήσουμε για:

- α) τα επίθετα σε -ος, -ος, -ο.
- β) τα επίθετα σε -ων, -ουσα, -ον.
- γ) την παρομοίωση και τη μεταφορά
- δ) την περίληψη.

Λίγα λόγια για τα κείμενα

Το κείμενο αυτό είναι ένα παραμύθι που αναφέρει πώς δημιουργήθηκε το σκάκι. Σύμφωνα, λοιπόν, με το παραμύθι, υπήρχαν κάποτε δύο πολιτείες που ανάμεσα τους βρισκόταν μια λίμνη. Οι κάτοικοί τους ζούσαν ειρηνικά, ώσπου κάποια στιγμή εξαιτίας κάποιου ονείρου ο Ένας (ο βασιλιάς της μιας πολιτείας) κήρυξε τον πόλεμο στον Άλλο (τον βασιλιά της άλλης πολιτείας).

Όλοι στενοχωρήθηκαν πολύ με την απόφαση των βασιλιάδων τους να τους μπλέξουν σε πόλεμο. Τότε τα παιδιά συγκεντρώθηκαν στη λίμνη και αποφάσισαν να φτιάξουν ένα παιχνίδι για να το δώσουν στους βασιλιάδες τους να παίζουν και να ξεχάσουν τον πόλεμο. Πήραν, λοιπόν, από τα σπίτια τους διάφορα υλικά, έναν χάρτη, κοπίδια, μολυβένια ανθρωπάκια, πήραν μια ξύλινη τετράγωνη τάβλα κ.ά. Έτσι, αφού χάραξαν δρόμους στην τάβλα, έφτιαξαν φιγούρες που να αντιπροσωπεύουν τους πραγματικούς στρατιώτες, τους αξιωματικούς, τον βασιλιά και τη βασίλισσα, τους πύργους και τα άλογα, έβαψαν τις φιγούρες σε άσπρο και μαύρο χρώμα και τις έστησαν αντιμέτωπες στην τάβλα, όπως ακριβώς φαντάζονταν ότι βρίσκονταν οι πολιτείες τους.

Στη συνέχεια τα παιδιά καθόρισαν τους κανόνες του παιχνιδιού παρακολουθώντας πώς συμπεριφέρονταν οι πραγματικοί στρατιώτες, αξιωματικοί κ.λπ. στις πολιτείες τους και ορίζοντας έτσι τις κινήσεις που θα έκαναν οι φιγούρες τους στην τάβλα.

Έτσι, την ημέρα που συγκεντρώθηκαν όλοι στη λίμνη για να συζητήσουν για τον πόλεμο, τα παιδιά παρουσίασαν το παιχνίδι τους στους συμπολίτες τους. Όλοι ενθου-

Είδος κειμένου: Αφηγηματική περιγραφή.

Κύριο Θέμα: Η δημιουργία του σκακιού από τα παιδιά δύο πόλεων, που σχεδιάζοντας ένα πολεμικό παιχνίδι, εμπόδιζαν τον πραγματικό πόλεμο που απειλούσαν να κηρύξουν οι βασιλιάδες τους.

θιάστηκαν και περισσότερό απ' όλους οι βασιλιάδες, που ξέχασαν τον πόλεμο κι άρχισαν να παίζουν με το καινούριο παιχνίδι - ένα παιχνίδι που τα παιδιά είχαν ξεχάσει να ονομάσουν, αλλά που χάρη σ' αυτό κατάφεραν να εμποδίσουν τον πόλεμο.

Η γραμματική του μαθήματος

Επίθετα σε -ος, -ως, -ο

Τα επίθετα αυτά, που δεν τα συναντάμε πολύ συχνά στον γραπτό ή τον προφορικό λόγο προέρχονται από τα αρχαία ελληνικά και έχουν μία κατάληξη (-ος) για το αρσενικό και το θηλυκό γένος και μία για το ουδέτερο (-ο). Κλίνονται ως εξής:

	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
Ενικός αριθμός			
Όνομ.	ο αριστούχος	η αριστούχος τ	το αριστούχο
Γεν.	του αριστούχου	ης αριστούχου	του αριστούχου
Αιτ.	τον αριστούχο	τη(ν) αριστούχο	το αριστούχο
Κλητ.	αριστούχε	αριστούχε	αριστούχο
Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.	οι αριστούχοι	οι αριστούχοι	τα αριστούχα
Γεν.	των αριστούχων	των αριστούχων	των αριστούχων
Αιτ.	τους αριστούχους	τις αριστούχους	τα αριστούχα
Κλητ.	αριστούχοι	αριστούχοι	αριστούχα

Επίθετα σε -ων, -ουσα, -ον

Τα επίθετα αυτά προέρχονται επίσης από τα αρχαία ελληνικά -για την ακρίβεια στα αρχαία ελληνικά ήταν μετοχές της ενεργητικής φωνής των ρημάτων- και κλίνονται ως εξής :

	αρσενικό		θηλυκό		ουδέτερο	
Ενικός αριθμός						
Όνομ.	ο	υπάρχων	η	υπάρχουσα	το	υπάρχον
Γεν.	του	υπάρχοντος	της	υπάρχουσας	του	υπάρχοντος
Αιτ.	τον	υπάρχοντα	τη(ν)	υπάρχουσα	το	υπάρχον
Κλητ.	--	--	--	--	--	--
Πληθυντικός αριθμός						
Όνομ.	οι	υπάρχοντες	οι	υπάρχουσες	τα	υπάρχοντα
Γεν.	των	υπαρχόντων	των	υπαρχουσών	των	υπαρχόντων
Αιτ.	τους	υπάρχοντες	τις	υπάρχουσες	τα	υπάρχοντα
Κλητ.	--	--	--	--	--	--

Παρατηρήσεις

- Όμοια με τα επίθετα αυτά, που είναι κυρίως λόγιας χρήσης, κλίνονται και άλλα, όπως τα: *ο παρών, η παρούσα, το παρόν - ο απών, η απούσα, το απόν - ο παρελθών, η παρελθούσα, το παρελθόν - ο μέλλων, η μέλλουσα, το μέλλον - ο ενδιαφέρων, η ενδιαφέρουσα, το ενδιαφέρον - ο επείγων, η επείγουσα, το επείγον - ο πρωτεύων, η πρωτεύουσα, το πρωτεύον - ο δευτερεύων, η δευτερεύουσα, το δευτερεύον κ.ά.*

ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ

Η περίληψη

Τι είναι περίληψη ;

Περίληψη είναι η απόδοση ενός κειμένου με συντομότερο τρόπο. Στην περίληψη πρέπει να αναφέρουμε μόνο τις βασικές πληροφορίες που μας προσφέρει ένα κείμενο, παραλείποντας τα στοιχεία εκείνα που δεν είναι τόσο σημαντικά.

Πώς φτιάχνουμε την περίληψη ενός κειμένου;

Για να φτιάξουμε την περίληψη ενός κειμένου, εργαζόμαστε συνήθως κατά παράγραφο ή κατά ενότητα. Δηλαδή:

- Διαβάζουμε προσεκτικά το κείμενο για να κατανοήσουμε το περιεχόμενό του.
- Βρίσκουμε το κύριο θέμα του, προσέχοντας ταυτόχρονα και τον τίτλο του - που συνήθως συνοψίζει το θέμα ενός κειμένου.
- Στη συνέχεια χωρίζουμε το κείμενο σε παραγράφους ή επιμέρους ενότητες.
- Εντοπίζουμε και υπογραμμίζουμε τις λέξεις - κλειδιά κάθε παραγράφου (ή νοηματικής ενότητας), τις χαρακτηριστικές δηλαδή λέξεις που καθορίζουν το περιεχόμενο της παραγράφου.
- Σημειώνουμε στο περιθώριο της παραγράφου έναν πλαγιότιτλο, μια σύ.* χ« δηλαδή φράση (συνήθως ονοματική, αν και αυτό δεν είναι απαραίτητο). Ο πλαγιότιτλος πρέπει να περιέχει το κύριο θέμα της, χρησιμοποιώντας δικές μας λέξεις ή φράσεις.
- Κάνουμε την ίδια εργασία σε όλες τις παραγράφους του κειμένου.
- Μετά ενώνουμε τους πλαγιότιτλους που έχουμε γράψει στο περιθώριο των παραγράφων, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές στη διατύπωση και χρησιμοποιώντας τις κατάλληλες λέξεις που μας βοηθούν να ενώσουμε αυτές τις προτάσεις μεταξύ τους, και έτσι δημιουργούμε την περίληψη όλου του κειμένου.

Προσέχουμε

Σε μια περίληψη:

- Δε μιμούμαστε το ύφος και τη γλώσσα κειμένου.
- Δε σχολιάζουμε ούτε ερμηνεύουμε το κείμενο.
- Δε χρησιμοποιούμε λέξεις που μεγαλώνουν τις προτάσεις μας (π.χ. επίθετα)
- Πρέπει οι διατυπώσεις μας να είναι όσο πιο σύντομες γίνεται.